

Türk Psikoloji Yazıları
2007, 10 (19) 1-15

Farklı Soyutlama Düzeylerinde Benlik Temsilleri -II- : 'Bireysel Benlik'le İlgili Etmenlerin 'Kolektif Benlik' Temsiline Etkileri

Serap Arslan*

Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Özet

Bu derleme makalesi, birbirinin devamı olarak hazırlanan iki çalışmanın ikinci ve son kısmıdır. Birinci makalede, benlik temsillerinin bireysel ve kolektif olmak üzere iki kategori altında toplanması, böylece bireysel benlik ile kolektif benlik arasındaki etkileşimin incelenmesine olanak sağlanması amaçlanmıştır. Bu ikinci makalede benliğin 'bizlik' olarak yeniden tanımlanışında rol oynayan bireysel etmenler belirlenmeye çalışılmakta, dolayısıyla bu iki benlik temsili arasındaki olası ilişkiler konu edilmektedir. Özellikle, değer öncelikleri, bireysel gereksinim ve güdüler (ayrışma, olumlu benlik görüşü ve belirsizliği azaltma) ile bireyin grup içindeki konumu ve grup içi ilişkiler ağının, bireysel benlik temsilinden kolektif benlik temsiline geçişi nasıl etkilediği, görgül çalışmalara dayanarak sunulmakta ve tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kolektif benlik, değerler, ayrışma, olumlu benlik görüşü, belirsizliği azaltma

Self Representations at Different Levels of Abstraction -II-:The Impacts of the Factors related with Individual Self on the Representation of Collective Self

Abstract

This article is the second part of two separate but related review articles, and can be considered as a continuation of the first one. The aim of the first article was to classify different variants of self, namely individual self and collective self, in order to explore the interrelation between these different variants. In this second article, the possible relations between individual and collective self are addressed with the purpose of identifying the factors related with individual self that affect the representation of collective self. Specifically, the impact of value priorities, individual needs/motivations (distinctiveness, maintenance of positive self view, uncertainty reduction), and status of individuals and interpersonal relations within the group, on the likelihood of shifting from individual self to collective self are illustrated and discussed.

Key Words: Collective self, values, distinctiveness, positive self-view, uncertainty reduction

*Yazışma Adresi: Araş. Gör. Serap Arslan, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü 06531 Ankara.
E-posta: aserap@metu.edu.tr

Bu derginin geçen sayısında yayımlanan çalışmanın ilk kısmında kişisel özelliklerin, yatkınlıkların, kişiler arası ilişkilerin ve sosyal rollerin bireysel benlik temsiliyle ilgili olduğu ve “bireysel benlik” başlığı altında toplanması gerektiği savunulmuştu (Arslan, 2006). Bu çeşit bir sınıflama, bireysel benlikle ilgili etmenlerin kolektif benliğe geçişi, yani benliğin ‘bizlik’ olarak yeniden tanımlanışını nasıl etkilediğini ortaya çıkarabilmek için gerekli görünmektedir.

Sosyal kimlik/benlik kategorizasyonu kuramlarına (SKK/BKK) göre, bir grupla özdeşleşmenin baş koşulu gruplar arası karşılaştırma yapmaktır (Turner, Hogg, Oakes, Reicher ve Wetherell, 1987). İlk makalede belirtildiği gibi, söz konusu kuramların sosyal-kimlik/kişisel-kimlik sürekliliği hipotezi, kişinin benlik tanımlamasında sosyal kimliklerin baskın hale gelmesinin (benliğin bizlik olarak yeniden tanımlanmasının), benlik algısında kişisellikten uzaklaşmayla (depersonalization of self perception) mümkün olacağını; benlik algısında kişisellikten uzaklaşmanın ise gruplar arası karşılaştırma sürecinin bir sonucu olduğunu ileri sürmektedir (Turner ve Haslam, 2001). Yani, belirli bir gruba ait olma ve onunla özdeşleşme, gruplar arası karşılaştırma bağlamından kaynaklanmaktadır (Worchell, Iuzzini, Cautant ve Ivaldi, 2000). Ancak, bütün iç grup üyeleri, gruplar arası bağlamın baskın olduğu hallerde bile, kendi grup üyelikleri hakkında aynı şekilde hissetmezler veya davranmazlar. Abrams ve Hogg (2004) SKK/BKK’yı, kolektif benlik-tanımında bireysel farklılıklara önem vermediği için eleştirmektedirler. Bu yazarlara göre, SKK/BKK, niçin ve ne zaman kolektif benliğin baskın hale geldiği ve neden her grup

üyesinin aynı biçimde davranmadığı hakkında bir açıklama getirmemektedir. Deaux (1996) da benzer şekilde, kolektif benliği etkileyen farklı grup özelliklerinin ve grup süreçlerinin bir grup üyesinden diğerine değişebileceğini vurgulamaktadır.

Psikolojik grup oluşturma veya benliğin sosyal kategorizasyonu, insanın algı sisteminin kaçınılmaz bir sonucu olabilir (Turner ve ark., 1987). Ancak neden bu grubun değil de şu grubun oluşturulduğu veya bireylerin hangi gruplarla ne kadar özdeşleştikleri çeşitli etmenlere bağlıdır. Aslında SKK/BKK, göreceli erişebilirlik ve normatif denklik ilkeleriyle bu duruma işaret etmektedir. SKK/BKK’nın öne sürdüğü gibi, eğer benliğin sosyal kategorizasyonu -karşılaştırmacı ve normatif denklikle etkileşim içerisinde- o kategorinin öznel olarak ne kadar erişilebilir olduğuna bağlıysa (Oakes, Haslam ve Turner, 1994) ve eğer göreceli erişebilirlik geçmiş deneyimler, şu anki beklentiler, değerler ve gereksinimlerle belirleniyorsa, kolektif benlik-tanımının, bir dereceye kadar bireysel benlik-kavramına bağlı olduğu ileri sürülebilir. Buna uygun olarak Abrams (1992) ile Either ve Deaux (1994), bireysel farklılıkların grupla özdeşleşmede oynadığı role dikkat çekmektedirler. Bireyin grup içindeki statüsü veya diğer üyelerle ilişkisi gibi grup içi etmenlerle birlikte, bireysel değerlerin, güdülerin ve gereksinimlerin kolektif benlik temsiline etkilediğini gösteren araştırmalar mevcuttur. Bu çalışmada söz konusu etmenler, ‘bireysel farklılıklar’ ve ‘grup içi süreçler’ başlıkları altında gözden geçirilecektir. Burada, grupla özdeşleşme düzeyi, kolektif benlik temsiline göstergesi olarak ele alınacaktır.

Bireysel Farklılıklar

Benlik tanımlamasının ‘ben’den ‘biz’e ne zaman ve neden kaydığına ilişkin açıklamalarda değerler, gereksinimler ve güdülere önemli bir rol yüklenmektedir. Bu bölümde değer öncelikleri, ayrışma, olumlu benlik görüşünü sürdürme ve belirsizliği azaltma değişkenleri çerçevesinde bireysel farklılıkların kolektif benliği nasıl etkilediği incelenmektedir.

Değerler

Değerler, genellikle istenilen sonuç durumunu veya davranışları yönlendiren inançlar olarak tanımlanmakta (Rokeach ve Bal-Rokeach, 1989; Schwartz ve Bilsky 1990); bu inançların durumsal/zamansal süreklilik gösterdiği, böylece benliğin bütünsel ve özgün hissedilmesini sağladığı düşünülmektedir (Schwartz ve Boehnke, 2004; Hitlin, 2003). İnsanların yaşamlarını yönlendiren ilkeler olarak değerlerin, bireylerin hangi gruplarla ne derece özdeşleşeceğini etkilediğini gösteren çeşitli çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalara aşağıda kısaca değinilecektir.

Hitlin (2003), bireylerin kendi değer önceliklerine uygun davranışlarda bulunacakları varsayımından hareketle, boylamsal bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışmada, Schwartz’un değer kuramına göre (Schwartz, 1992) ‘evrensellik’ ve ‘iyilikseverlik’ gibi öz-aşkınlık (self-transcendence) değerlerine öncelik veren üniversite öğrencilerinin, gönüllü faaliyet yürüten gruplara katıldıkları ve bu gruplarla güçlü özdeşim kurdukları görülmüştür. Diğer taraftan, ‘başarı’ ve ‘güç sahibi olma’ gibi öz-

genişletim (self-enhancement) değerlerine öncelik veren öğrencilerin gönüllü gruplara daha az katıldıkları bulunmuştur. Sonuçlar ayrıca, öğrencilik hayatının birinci yılındaki gönüllü kimliğinin, dördüncü yıldaki gönüllü kimliğini anlamlı biçimde yordadığını da göstermiştir. Aynı şekilde, Heaven (1999) da, ‘uluslararası eşitlik’ değerine sahip olan bireylerin kendilerini çevreci, dünya vatandaşı ve sosyalist olarak tanımladıklarını ve buna uygun gruplarla daha güçlü özdeşim kurduklarını bulmuştur. Ayrıca Feather (1994) da, kendilerini Avustralya ile özdeşleştiren katılımcıların, hayatlarını yönlendiren ilkeler olarak daha çok başarı, hazcılık ve güvenlik değerlerine öncelik verdiklerini bulmuştur.

Eğer bireyler benliklerini kendi değer önceliklerine uygun düşen topluluklarla tanımlama eğilimi içindeyseler, kendi değerlerine ters düşen gruplardan da uzaklaşma eğilimi göstereceklerdir. Yani, ait oldukları grupların değerlerinin kendi değer öncelikleriyle uyuşmadığını fark eden bireylerin, o grubun değerlerini veya normlarını, ilgili referans noktası olarak daha fazla kabul etmeyecekleri; sonuçta da bu gruplarla özdeşleşme derecelerinin azalacağı beklenebilir. Böyle bir hipotezi doğrudan sınavan bir çalışma olmamasına rağmen Hornsey, Majkut, Terry ve McKimmie (2003) yürüttükleri bir dizi çalışmada, güçlü yaşam ilkelerine sahip olan bireylerin, üyesi oldukları grupların normlarına açıkça ters düştükleri durumlarda bile, kendi bireysel tutumlarına uygun davrandıklarını bulmuşlardır. Bu çalışmalarda araştırmacılar, kişisel ilkelerin güçlülük derecesini bireylerin ahlaki temeli olarak kabul etmişlerdir. Katılımcılar tarafından güçlü biçimde benimsenen

bu ilkeler, onların yaşamına yön veren değerler olarak kabul edilebilir. Söz konusu araştırmaların birincisinde, katılımcı öğrencilerin bir kısmına, kendi üniversitelerindeki öğrencilerin çoğunluğunun eşcinselliği destekleyen bir yasa taslağına olumlu baktıkları, diğer bir kısmına ise olumsuz baktıkları bilgisi verilmiş ve konu hakkında katılımcıların kendi orijinal tutumları ölçülmüştür. Çoğunluğun bu yasaya karşı olduğu bilgisi verilen, orijinal tutumu olumlu olan (grup normuna karşıt düşme koşulu) ve güçlü yaşam ilkelerine sahip olan bireyler, hem kamuya açıklık hem de gizlilik koşullarında, kendi tutumlarına uygun davranma eğilimi göstermişlerdir. Ancak, güçlü yaşam ilkelerine sahip olmayan bireyler, grup normuna karşıt düştükleri durumda, yalnızca gizlilik koşulundaysalar kendi tutumlarına uygun davranma eğilimi göstermişlerdir. Araştırmacılar bu bulgulara dayanarak, grup normlarının kişisel değerlere uygun düşmediği zamanlarda, bireylerin o normlara uymama yönünde bir eğilim gösterecekleri ve o gruplardan psikolojik olarak uzaklaşacakları yorumunu yapmaktadırlar.

Sonuç olarak, kişilerin yaşamlarını yönlendiren ilkeler olarak öncelik tanıdıkları değerler, onların hangi grupları seçeceklerini ve halihazırda üyesi olduklarıyla ne derece özdeşleşeceklerini belirler görünmektedir. Ancak, ulus, cinsiyet ya da sınıf gibi daha geniş ölçekli sosyal gruplar düşünüldüğünde veya bireyi merkeze alan Batı toplumları dışındaki toplumlarda çevresel etmenlerin etkisi göz önüne alındığında, üye olunacak grupları bireysel değer öncelikleri doğrultusunda seçmenin veya üyesi olunan

gruplardan bireysel değer önceliklerine uymadıkları için ayrılmanın her zaman mümkün olmadığı söylenebilir. Yine de bu tür durumlarda, kişilerin kendi değer öncelikleri doğrultusunda, pratikte mümkün olmasa bile, en azından bilişsel veya duygusal olarak bazı gruplara yaklaşabileceği, diğerlerinden de uzaklaşabileceği beklenebilir.

Ancak bu ilkelerin de değişmez olmadıkları unutulmamalıdır. Her ne kadar değerler durumsal/zamansal süreklilik gösterme eğilimindeyseler de, istenilen sonuç durumunu veya davranışları yönlendirdikleri için aynı zamanda işlevseldirler de. Bu bakımdan değerler, içinde bulunulan ortamdaki etkilenmektedirler. Örneğin Phalet ve Claeys (1993), Belçika'da yaşayan göçmen Türk gençlerinin hem aileye sadakat hem de kolektif başarı yönelimi değerlerini benimsediğini bulmuşlardır. Araştırmacılara göre bunun sebebi, bu iki değerın öznel iyi olma ve kişisel yeterlilik bakımından en işlevsel değerler olmalarıdır. Yine Phalet ve Schönplflug (2001) Almanya ve Hollanda'da yaşayan Türk ve Faslı göçmen aileleriyle yürüttükleri çalışmada, bu ailelerde değerlerin seçilerek kuşaktan kuşağı aktarıldığını, seçilen değerlerin ise ortama en iyi uyum sağlayan değerler olduğunu göstermişlerdir. Ancak bu çalışmalarda, benimsenen bu değerlerin etnik özdeşleşmeye etkileri araştırılmamıştır. Yine de, bu bulgular ve değerlerin işlevsel yönü düşünüldüğünde, bireylerin üye oldukları grupların değerleri doğrultusunda kendi değer önceliklerini de yeniden düzenleyebilecekleri düşünülebilir.

Ayrıca, bireysel değer önceliklerinin bir çeşit sosyal boşlukta, kendiliğinden

oluşmadığı unutulmamalıdır. Tersine, değerler aile, okul, medya gibi araçlarla ve sosyalizasyon süreciyle çocukluktan itibaren oluşmaya başlamaktadır. Bireysel değerler, kişilerin üyesi olduğu grupların değerlerinden etkilenmektedir. Özellikle toplulukçu kültürlerde, grup değerleriyle bireysel değerleri birbirinden ayırt etmek, bireyci kültürlerle kıyaslandığında o kadar kolay olmayabilir. Bu sebeple, bireylerin değer öncelikleri doğrultusunda mı gruplara üye oldukları, yoksa üye oldukları grupların değerlerini mi benimsedikleri tartışmaya açıktır. Elimizde grup üyeliği ile değer öncelikleri arasındaki nedensel ilişkiyi araştıran gelişimsel yaklaşıma dayalı bir veri bulunmadığı için bu konuda bir kesin bir sonuca varmak mümkün görünmemektedir.

Ayrışma

Kolektif benlik üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu düşünülen gereksinimlerin başında, başkalarından ayrışma gereksinimi gelmektedir. Sosyal kimlik kuramına (SKK) göre, kişi kendini kolektif düzeyde tanımladığı zaman, artık söz konusu olan tek tek diğer bireylerden ayrışma değil, bireyin ait olduğu grubu diğer gruplardan ayırma gereksinimidir (Tajfel, 1978). Örneğin Roccas ve Schwartz (1993), siyasi parti üyelerinin kendi partileriyle karşıt partiler arasındaki tutum benzerliklerini tehdit olarak algıladıklarını bulmuşlardır. Bu bulgu, kolektif benlik sürecinde ayrışma güdüsünün oynadığı önemli role işaret etmektedir. Ancak bu araştırmada, benliğin kolektif düzeyde yeniden tanımlanmasında, bireysel benliğin değil de kolektif benliğin ayrışmaya duyduğu gereksinim söz konusu edilmiştir.

Bizim bu incelememizde ayrışma gereksinimi grup düzeyinde değil, bireysel düzeyde işleyen bir güdü olarak ele alınmaktadır. Yani, bir bireyin diğer bireylerden ayrışma/farklılaşma gereksiniminin, bir grupla özdeşleşme olasılığını ve o grupla özdeşleşme derecesini nasıl etkilediği incelenmek istenmektedir. Aslında bir çok kuramda ve görgül araştırmada, bireysel ayrışma gereksinimi, benliğin kolektif düzlemde yeniden tanımlanmasının güdüsel temeli olarak vurgulanmaktadır (örn., Brewer, 1991; Brewer ve Roccas, 2001; Ellemers, Kortekaas ve Ouwerkerk, 1999; Simon, 1997; Simon ve Kampmeier, 2001).

Brewer'ın (1991) optimal ayrışma kuramına (OAK; optimal distinctiveness theory) göre insanlar, aynı anda hem diğerlerinden ayrışma hem de bir topluluğa ait olma gereksinimi içindedirler. Kurama göre optimal kolektif benlik tanımlaması, ait olma gereksiniminin grup içinde, ayrışma gereksiniminin ise gruplar arasında iç grubu dış gruplardan olumlu yönde ayrıştırarak giderilmesini gerektirmektedir. Diğer bir deyişle, eğer grup iki bireysel gereksinimi aynı anda karşılayabiliyorsa, bireylerin kendilerini "biz" olarak tanımlama olasılıkları artmaktadır. Bu görüşler çeşitli çalışmalarla desteklenmiştir. Örneğin Brewer ve Roccas (2001), ait olma gereksinimine yönelik tehdidin katılımcıları, benliklerini grubun özelliklerine göre kalıptiplemeye ittiğini; ayrışma gereksinimine yönelik tehdidin ise benlik kalıptiplemesine değil de gruplar arası ayrıştırmaya yol açtığını bulmuştur. Yine Picket ve Brewer (2001), ait olma gereksiniminin hem iç grubun hem de dış

grubun daha benzeşik algılanmasına ve benliğin kalıptiplemesine yol açtığını; Ellemers ve arkadaşları (1999) da daha ayırt edici kategorilerin daha güçlü özdeşleşmeye neden olduğunu bulmuşlardır.

OAK gibi, Simon ve Kampmeier (2001) da, belirli bir zaman içinde belirli bazı bireysel gereksinimler grup tarafından karşılanıyorsa, benlik tanımlamasının bireyselden kolektife kaymasının daha olası olduğunu savunmaktadırlar. Kampmeier ve Simon (2001), diğerlerinden bağımsızlaşma ve diğerlerinden ayrışma şeklinde bireyselliğin iki ögesi olduğunu öne sürmektedirler. Ayrışma, bireyin farklı bir insan olarak diğer insanlardan ayrılması (separation) anlamına gelirken, bağımsızlık grup üyeliğinin kısıtlama ve yaptırımlarından kişilerin özgürleşmesi (independence) anlamına gelmektedir. Eğer ayrışma gereksinimi etkin hale getirilirse, benliğin küçük gruplarla özdeşleşmesi daha olasıdır. Çünkü, küçük gruplar veya azınlık grupları benliğin çoğunluktan farklılaştığını garanti altına almaktadır. Öte taraftan, eğer bağımsızlık gereksinimi etkinleşirse, kişi kendisini daha çok çoğunluk grubunda tanımlayacaktır, çünkü çoğunluk grupları kişiyi gruba uymaya daha az zorlamakta ve daha fazla grup içi bağımsızlık sağlamaktadır. Bu varsayımlar Jetten, Branscombe, Spears ve Schmitt (1999, akt., Jetten, Branscombe ve Spears, 2002) tarafından yapılan bir çalışmayla desteklenmiştir. Bu çalışmanın sonuçları, gençlik alt kültürüyle özdeşleşmenin, toplumun çoğunluğundan ayrışma sağladığı için bireyselliği beslediğini göstermektedir.

Kampmeier ve Simon (2001) bu bulgulara dayanarak, grup üyeliğinin bireysellikten uzaklaşmanın bir sonucu olmayabileceğini, tersine grupla özdeşleşmenin bireyselliğe hizmet edebileceğini belirtmektedirler. Aynı şekilde Brewer (1991) da, bir toplulukla özdeşleşmenin bireysel benliğin gereksinimlerinin karşılanmasına hizmet ettiğini savunmaktadır. Araştırmaların bulgularından yola çıkacak olursak, ayrık olma, ait olma, bağımsız olma gibi bireysel gereksinimlerin, bireylerin hangi gruplarla ve halihazırda üyesi oldukları gruplarla ne derece özdeşleşeceklerini etkilediğini söyleyebiliriz. Yani, 'biz'liğin ortaya çıkması, en azından kısmi olarak 'ben'in gereksinimlerine bağlı görünmektedir.

Olumlu Benlik Görüşünü Sürdürme

Hiç şüphesiz, literatürde, kolektif benlik kavramı bakımından üstünde en çok durulan güdüsel güç, olumlu benlik kavramına (positive self-concept) sahip olma isteğidir (örn., Hogg ve Abrams, 1993; Mussweiler, Gabriel ve Bodenhausen, 2000). Kişisel benlik gibi, kolektif benlik kavramının olumluluğu da sosyal karşılaştırma süreciyle elde edilmektedir. Ancak, bu defa karşılaştırma hedefi bireyler değil, gruplardır. Olumlu benlik görüşü, iç grubun ilgili dış gruplardan olumlu yönde ayrıştırılmasıyla edinilmektedir. Böylece, ait olunan gruplar aracılığıyla benliğin olumluluğu sürdürülmektedir (Tajfel, 1978).

Grup aidiyetinin, bireyin olumlu benlik gereksinimine hizmet ettiği şeklindeki SKK/BKK varsayımını izleyecek olursak,

hangi gruplarla ne derece özdeşleşileceği hakkında iki olası çıkarımda bulunabiliriz. Birincisi, olumlu benlik algılarını sürdürebilmek için insanlar, olumlu sosyal kimlik sağlayan grupları tercih edecekler veya kendi gruplarını diğer gruplardan daha olumlu algılayacaklardır. Gerçekten de bu beklenti birçok çalışma tarafından desteklenmektedir. Örneğin, insanlar kendi gruplarını diğer gruplardan daha olumlu bulmakta ve kendi gruplarının ürettiği fikirlere, diğer grupların fikirlerinden daha fazla değer vermektedirler (Brown, 1998; Oakes, Haslam ve Turner, 1994); Yine insanlar, düşük statülü gruplara göre yüksek statülü grupları tercih etmekte ve bu gruplarla daha güçlü özdeşim kurmaktadır (Brown, 1998; Ellemers ve ark., 1999).

İkinci çıkarım ise, üye olunan mevcut gruplardan olumlu sosyal kimlik elde edilemiyorsa ve bu grupları terk etmek pratikte mümkün değilse, bir takım stratejik düzenlemelere gidileceğidir. İlk stratejik düzenleme, bir kolektif kimlikten diğerine geçiştir. Mussweiler ve arkadaşları (2000), bu tür kimlik kaydırmalarının olumlu benlik kavramını sürdürmek için sık kullanılan bir strateji olduğunu belirtmektedirler. Araştırmacıların yürüttükleri çalışmada, kendilerinin Asyalı kadınlardan daha kötü performans gösterdiğine inanan Avrupalı kadınların, kendi benliklerini tanımlarken, etnik kimlikleri yerine daha çok cinsiyet kimliklerine vurgu yaptıkları ('biz Avrupalılar' yerine 'biz kadınlar'); kendilerinin Asyalı kadınlardan daha iyi performans gösterdiğine inananların ise, kendilerini daha çok etnik kimlikleriyle

tanımladıkları ('biz kadınlar' yerine 'biz Avrupalılar') bulunmuştur.

Bir diğer stratejik düzenleme, bilişsel olarak benliğin kolektiften bireyselle kaydırılmasıdır. Eğer grup üyeliği bakımından benliğin olumlu değerlendirilmesi mümkün olmazsa, insanlar üyesi oldukları grupları psikolojik anlamda terk etmekte; kendilerini sosyal kimlikleriyle değil, kişisel kimlikleriyle tanımlamaktadırlar (Doojse, Spears ve Ellemers, 2002; Ethier ve Deaux, 1994). Ethier ve Deaux (1990) tarafından yapılan boylamsal çalışmanın sonuçları, kendi etnik gruplarını başlangıçta olumlu algılayan Latin kökenli Amerikalı öğrencilerin özdeşleşme düzeylerinin zaman içerisinde arttığını, ancak başlangıçta olumsuz algılayanların özdeşleşme düzeylerinin zaman içerisinde azaldığını göstermiştir.

Özetleyecek olursak, olumlu benlik görüşünün sürdürülmesi gereksinimi, insanları olumlu olarak değerlendirilen gruplara üye olmaya itmektedir. Eğer gruplar olumlu kimlik sağlarsa bu gruplarla özdeşleşme derecesi yüksek olmaktadır. Fakat her zaman iyi grupların üyesi olmak mümkün değildir. Böyle durumlarda, insanlar bazı stratejik yöntemlere başvuruyor görünmektedirler. Kolektif benliğin bir gruptan diğerine kaydırılması, grup üyeliğinden bilişsel çekilme ve bireysel benliğe vurgu yapma bunlardan bazılarıdır.

Belirsizliği Azaltma

Belirsizliği azaltma isteği, benliğin grup üyesi olarak kategorize edilmesine neden olan ve bireyleri gruplara katılmaya iten temel güdülerden biri olarak tanımlanmaktadır.

Hogg ve Abrams (1993), belirsizlik durumlarının algılanan yordanabilirliği ve kontrol edilebilirliği azalttığını, bu durumun da psikolojik rahatsızlığa yol açtığını belirtmektedirler. Bu rahatsız edici durumdan kaçınabilmek içinse, insanlar kendilerine benzeyen diğerleriyle fikirbirliği ve uyum arayışına girmektedirler. Yani, algılanan fikirbirliği insanların hangi kategorilerde kendilerini tanımlayacaklarını belirlemektedir. Bu varsayımlar çeşitli araştırmalarca doğrulanmıştır (bkz., Hogg ve Mullin, 1999; Jetten, Hogg ve Mullin, 2000). Bu çalışmalara göre, belirli bir boyutta belirsizlik yasayan bireyler, bu belirsizliği gidereceğini düşündükleri gruplara yönelmekte ve onlarla daha güçlü özdeşleşmektedirler.

Grup İçi Süreçler

Kolektif benlik tanımı, çeşitli grup içi etmenlerden etkilenmektedir. Örneğin bir grup üyesi, lider veya izleyen olabilir, grup içinde iyi veya kötü bir konumda bulunabilir veya grup içi ilişkiler olumlu veya olumsuz olabilir. Bütün bu etmenler grupla özdeşleşmeyi ve grup üyeliğinin sürdürülmesini etkilemektedir (Deaux ve Martin, 2003).

Kişisel Konum veya Grup İçinde Üstlenilen Roller

Bireylerin grup içindeki konumları ve üstlendikleri roller, kolektif benlik tanımını etkileyen önemli etmenlerdir. Worchell ve Cautant'ın (2004) yaptıkları bir araştırma, grupla özdeşleşme düzeyinin bireylerin grup içi konumlarından etkilendiğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, grup içinde bireysel olarak iyi performans gösterdiğine

inanan katılımcılar, kötü performans gösterdiğine inanan katılımcılara göre, grup üyeliklerinden daha memnun olduklarını ve grup üyeliklerini sürdürmeyi istediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca, kötü performans gösteren grubun (düşük grup statüsü) iyi performans gösteren üyeleri, gruplarını terk etmek yönünde bir eğilim göstermemişlerdir. İyi performans gösteren grubun kötü performans gösteren üyesi olmak ise, en rahatsız edici durum olarak bulunmuş, bu konumdaki katılımcılar gruplarını terk etmek yönünde güçlü bir eğilim sergilemişlerdir.

Worchell ve Cautant'ın (2004) bulguları, grup içinde düşük statüdeki bireylerin, olumlu benlik görüşlerini sürdürebilmek için grup üyeliğinden çekildiklerini düşündürmektedir. Ancak, grup üyeliğinden çekilmeden önce bu bireyler, kendi konumlarını iyileştirebilmek için çaba sarfetmektedirler. Jetten, Branscombe ve Spears (2002), grubun merkezinde değil de çeperinde konumlanmış üyelerin dış gruplara karşı gösterdikleri saldırganlık ve ayrımcılığın, kendi kişisel konumlarını iyileştirme beklentisinden kaynaklandığını bulmuşlardır. Grup içinde iyi konumda olan üyeler ile grup içinde iyi konumda olmayan ancak konumlarının iyileşeceği umudu da taşımayan üyeler ise, böyle bir eğilim göstermemişlerdir.

Özetlersek, eğer bireyler grup içinde iyi bir konuma sahiplerse o grupla daha güçlü özdeşim kurmaktadır. Grup içindeki konumu düşük olanlarsa, gelecekte konumlarını iyileştirme olasılığı olmadığını düşündükleri taktirde, grubu terk etmeye yönelmektedirler. Eğer grup içi konumlarını iyileştirmeyi umuyorlarsa, grupla özdeşim

düzeylerini stratejik olarak arttırıyor görünmektedirler.

Grup İçi İlişkiler Ağı

Grup içinde bireylerin birbirleriyle ilişkileri, grup üyelerinin kendilerini ne derece “biz” olarak tanımadıklarını, sosyal kimliklerini nasıl sürdüceklerini etkilemektedir. İlişkiler ağı, grup içi işbirliğini, sosyal destekleri, ödülleri, arkadaşlıkları ve birlikte yapılan etkinlikleri kapsamaktadır. Çeşitli çalışmalar grupla özdeşleşmenin kişiler arası ilişkilerden, yakınlıktan, karşılıklı bağımlılıktan ve grup üyeleri arasındaki işbirliğinden beslendiğini göstermektedir (örn., Ethier ve Deaux, 1990; Stürmer, Simon, Loewy ve Jörger, 2003; Yuki, 2003).

Deaux ve Martin (2003) yürüttükleri boylamsal çalışmayla, etnik özdeşleşme ile grup içi ilişkilere dahil olma arasında güçlü bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. Buna göre, kendi etnik gruplarından sosyal destek algılayan Latin kökenli üniversite öğrencileri, etnik grup üyeleriyle daha fazla arkadaşlık kurmuş ve üniversitedeki etnik örgütlere daha fazla katılma eğilimi göstermişlerdir; birinci yılın sonunda da, etnik kimlikleriyle özdeşleşme düzeylerinde bir artış söz konusu olmuştur. Öte yandan, kendi etnik gruplarından sosyal destek algılamayan öğrenciler etnik gruplarından arkadaşlar edinmemiş, etnik örgütlere katılmamışlardır, dolayısıyla da birinci yılın sonunda etnik gruplarıyla özdeşim düzeyleri azalmıştır.

Postmes ve Branscombe'un (2002) yürüttüğü boylamsal çalışmaya göre, Beyazlardan yalıtılmış bir çevrede yaşayan

Afrikalı Amerikalılar, Beyazlar tarafından dışlandıklarını düşünmekte, kendi etnik gruplarından daha fazla sosyal destek algılamakta, sonuçta da etnik gruplarıyla özdeşleşme düzeyleri artmaktadır. Diğer taraftan, Beyazlarla iç içe bir ortamda yaşayan ve onlardan sosyal destek gördüğünü düşünen Afrikalı Amerikalıların ise, kendi etnik gruplarıyla özdeşim düzeylerinde azalma gözlenmiştir.

Yine, Phalet ve Schönplug'un (2001) Almanya ve Hollanda'da Türk göçmenlerle yürüttükleri çalışmada, göçmenlere görece daha iyi sosyal fırsatlar sunan ve görece göçmenleri daha kapsayıcı politik düzenlemeler yapan Hollanda'da kuşaklar arası etnik kültür aktarımının, Almanya'ya göre daha zayıf olduğu bulunmuştur. Her ne kadar bu çalışmada etnik grupla özdeşim düzeyi doğrudan ölçülmemişse de, ev sahibi gruba politik ve sosyal bakımdan daha fazla dahil olan ve onlarla daha fazla ilişki geliştiren göçmen gruplarında etnik kültür aktarımının zayıflaması, zamanla etnik grupla özdeşleşme düzeyinde bir azalma olabileceği beklentisine de yol açmaktadır.

Ayrıca Paxton ve Moody (2003), öğrencilerin öğrenci derneği içindeki konumlarının yanı sıra, alt grup üyelikleri ve üyeler arasındaki etkinliklerin de bu derneklerle özdeşleşme düzeyini yordadığını bulmuştur. Yine, bireylerin grup içinde iyi vakit geçirme ve arkadaş edinme gibi nedenlerle gönüllü kuruluşlara katıldıkları ve bu beklentilerini gerçekleştirenlerin bu gruplarla daha güçlü özdeşim kurdukları bulunmuştur (Stürmer ve ark., 2003).

Genel Tartışma, Sınırlılıklar ve İleriki Yönelimler

Bu literatür taramasında, farklı benlik çeşitlerinin bireysel ve kolektif benlik olarak başlıca iki kategori altında toplanması, bu sayede birinci kategorinin ikincisi üzerindeki etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu tür bir çalışma, hem benlik biçimleriyle ilgili sosyal psikolojik çalışmaların daha kapsayıcı ve sistematik şekilde yürütülmesine zemin hazırlayacak kuramsal çerçevenin oluşturulması bakımından, hem de farklı benlik temsillerinin pratik sonuçları bakımından önemlidir. Kuramsal bakımdan ‘benlik’ ve ‘bizlik’ kavramlarına açıklık getirilmektedir. Pratik bakımdan ise, hem grup üyesi olarak tek tek bireylerin hem de grubun bütününe karşılaşılabileceği sorunların çözülmesi için oluşturulacak sosyal politikalara ışık tutabilecek görgül çalışmaların bulguları özetlenmektedir.

Bu derleme çalışmasının birinci makalesinde, yaygın sosyal psikolojik yaklaşımın, kültürlerarası yaklaşımın ve kimlik kuramının benlik kavramlarının bireysel benlik olarak sınıflandırılması gerektiği savunulmaktadır. Çünkü, her üç yaklaşımda da asıl ilgi “benzersiz bir birey olarak ben kimim” sorusuna yönelmektedir ve bireysel düzeydeki benlik temsiliyle ilgili süreçler irdelenmektedir. Diğer taraftan, kolektif benlik veya “bizlik”, bireysel benlik temsilinden niteliksel olarak farklıdır, çünkü kolektif benlikte başkalarıyla paylaşılan özellikler veya başkalarına benzerlik söz konusudur.

Benlik temsilleri arasında böyle bir sınıflama yapmak, yani sosyal psikoloji ana akımı (mainstream social psychology) içindeki benlik kuramlarını, benlikle ilgili kültürler arası ve sosyolojik yaklaşımları hep birlikte bireysel benlik başlığı altında toplamak, benlikten bizliğe geçişin altında yatan etmenleri belirleyebilmeyi mümkün kılmaktadır. Sosyal kimlik kuramının gruplar arası karşılaştırmayı, grupla özdeşleşmenin ana kaynağı saymasına rağmen (Turner ve ark., 1987), bir çok çalışma kolektif benliğe geçme olasılığının ve kolektif benliğin güçlülük derecesinin bireysel farklılıklardan, grup içi ilişkilerden ve rollerden etkilendiğine işaret etmektedir. Aslında bu tür bir önerme, benlik kategorizasyonu kuramının, ‘kolektif benlik temsili’nin göreceli erişebilirlik, karşılaştırmalı ve normatif denklik arasındaki etkileşime bağlı olduğu’ şeklindeki varsayımıyla uygunluk göstermektedir. Çünkü, göreceli erişebilirlik bireylerin geçmiş deneyimleri, şimdiki beklentileri, güdüler, gereksinimleri ve hedefleriyle belirlenmektedir.

Çalışmanın ikinci makalesinde de görüldüğü gibi, bireysel düzeydeki değerler, güdüler ve gereksinimler, grup içindeki ilişkilerle birlikte, bireylerin hangi gruplarla özdeşleşeceklerini, grup üyeliğinin sürdürülmesini ve özdeşleşmenin güçlülük derecesini etkilemektedir. Bireysel düzlemdeki bu etmenlerin saptanması, özellikle farklı dini veya etnik toplulukların birarada yaşadığı veya yaşamak zorunda olduğu ortamlarda karşılaşılabilecek ayrımcılık, dışlama, önyargı gibi sorunların çözümü için sosyal politikaların oluşturulmasında oldukça önemli

görülmektedir. Örneğin, bir ev sahibi ülkedeki göçmen gruplarının, ev sahibi grupla uyum içinde yaşayabilmesi, o ülkenin göçmen gruplara sağladığı sosyal desteklerden, bireylerin olumlu benlik görüşünü sürdürmelerine olanak tanıyan politik düzenlemelerden etkilenir görünmektedir (Phalet ve Schönplflug, 2001).

Ancak, kolektif benlik temsilinin sadece sabit bireysel farklılıkların veya grup içindeki kişisel ilişkilerin basit bir sonucu olduğu düşünülmemelidir. Çünkü, birincisi, gereksinimler, değerler gibi bireysel düzeydeki etmenler, kolektif benliğe geçişte büyük olasılıkla birbirleriyle etkileşim içindedirler. Örneğin, bir toplulukla özdeşleşme sırasında kişi, tek bir değil fakat birçok farklı değerden, gereksinimden, güdüden eş zamanlı olarak etkileniyor olabilir. Bu kişinin değerleri, gereksinimleri ve güduları birbirini tamamlayacak şekilde işliyorsa, bunların hepsine aynı anda karşılık veren bir grupla özdeşleşme olasılığı daha yüksek olacaktır. Fakat, bireysel etmenlerin birbirlerine karşıt işlenmesi de olasılık dahilindedir. Bu nedenle, kolektif benlik temsiline geçişle ilgili süreçleri bütünüyle anlayabilmek için, bir araştırmacının grup içi süreçler de dahil, bireysel düzeydeki etmenlerin kendi aralarındaki etkileşimini hesaba katması gerekmektedir.

İkincisi, bireysel etmenler sadece birbirleriyle değil, aynı zamanda gruplar arası bağlamla da etkileşim içindedir. Sosyal kimlik kuramı geleneğini izleyen araştırmalar, iç grubun dış gruba göre konumu gibi birçok etmenin, grupla özdeşleşme derecesini etkilediğini göstermektedir. Örneğin, yüksek

statülü gruplar olumlu benlik algısına neden olmakta, dolayısıyla da bireylerin özdeşleşme derecesini arttırmaktadır (Tajfel, 1978). Ancak, yüksek statülü grubun düşük statülü üyesi olmak tam tersi bir etki yapmaktadır (Worchell ve Coutant, 2004).

Grup içinde üyelerin birbirleriyle etkileşimi de gruplar arası bağlamdan etkilenmektedir. Örneğin, gruplar arası karşılaştırma söz konusuysa, iç grubun normatif üyelerinin çeperdeki üyeleri dışladığı yönünde bulgular vardır (Hornsey ve Jetten, 2003). Bu durumda çeperdeki üyeler büyük olasılıkla reddedilmişlik veya en azından çok az sosyal destek algılayacaklardır. Bu durumun da, söz konusu üyelerin özdeşleşme düzeylerini azaltacağı beklenebilir. Gruplar arası bağlam üyeleri, üyelerin birbiriyle ilişkisini, dolayısıyla özdeşleşme düzeyini döngüsel biçimde etkiler görünmektedir.

Grupla özdeşleşmeyi, bireysel benlikle bağlam arasındaki etkileşimin bir ürünü olarak görmek çok daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu noktada, gruplar arası bağlamla birlikte, kültürel bağlamın da dikkate alınması gerekmektedir. Bireysel düzeydeki farklılıkların kolektif benlik temsiline etkisi kültüre göre değişebilir. Örneğin çalışmalar, yaşamları yönlendiren ilkeler olarak değerlerin, bireylerin hangi gruplara yöneleceğini ve üyesi oldukları gruplarla nasıl özdeşleşeceğini etkilediğini göstermektedir (örn. Hitlin, 2003; Heaven, 1999). Fakat bu çalışmaların bireyci eğilimlerin baskın olduğu Batı toplumlarında yürütüldüğü unutulmamalıdır. Kişisel değerlerle üye olunan grupların değerlerinin birbirinden kolayca ayırdedilemediği, değerlerin grubun

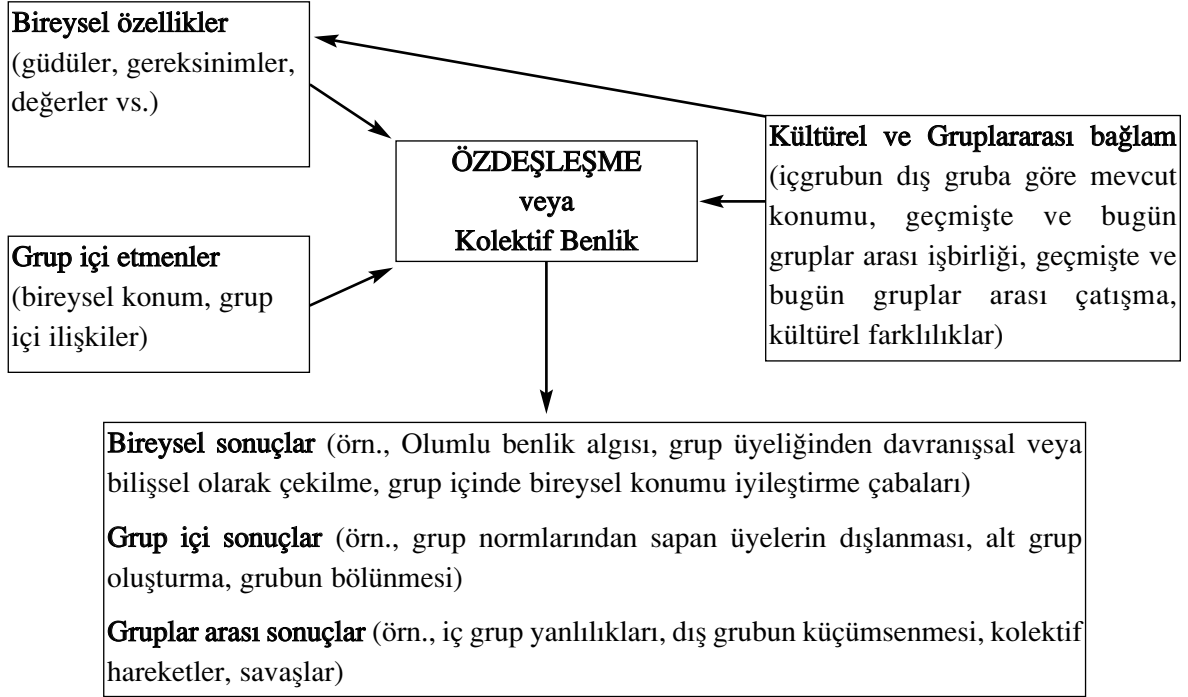
sürekliliğine ve uyumuna hizmet edecek şekilde kuşaktan kuşağa aktarıldığı toplulukçu kültürlerde değerlerle grup özdeşleşmesi arasındaki ilişkiler, bireysel kültürlerde olduğundan daha farklı olabilir. Bu bakımdan, değerler ile kolektif benlik temsili arasındaki ilişkilerin niteliğinin anlaşılması için kültürler arası karşılaştırmalı çalışmalara gereksinim vardır.

Benzer şekilde, en temel bireysel gereksinimlerden biri olarak kabul edilen ve kolektif benlik temsili etkilediği görgül araştırmalarla desteklenen ayrışma gereksinimi (Brewer ve Roccas, 2001; Simon ve Kampmeier, 2001) de kültürel bağlamdan etkilenmektedir (Kağıtçıbaşı, 1996; Markus ve Kitayama, 1991; Triandis, 1989). Bireysel benlik toplulukçu kültürlerde başkalarıyla bağlantılar bakımından tanımlandığından, ayrışma gereksiniminin bireysel benlikten kolektif benliğe geçişi etkileme süreci, toplulukçu kültürlerde bireyci kültürlerde olduğundan daha farklı işleyebilir. Örneğin, ait olma gereksinimine yönelen tehdidin katılımcıları, benliklerini grubun özelliklerine göre kalıptiplemeye ittiğini; ayrışma gereksinimine yönelen tehdidin ise benlik kalıptiplemesine değil de gruplar arası ayrıştırmaya yol açtığını şeklindeki bulgu (Brewer ve Roccas, 2001), bireyci Amerikan toplumunda gerçekleştirilen bir çalışmanın bulgusudur. Ayrışma gereksinimi ile benliklerin grubun özelliklerine göre kalıptipleştirilmesi ve gruplararası ayrıştırma arasındaki bu ilişkinin kültürel bağlamdan nasıl etkilendiğini gösteren çalışmalar yapılmamıştır. Bu bakımdan ayrışma, bağımsızlık, ait olma gibi bireysel gereksinimlerin kolektif benlik temsiline

geçişi nasıl etkilediği, karşılaştırmalı çalışmalarda araştırılmalıdır.

Sonuç olarak, benlik tanımının bireyselden kolektife kaymasını etkileyen etmenlerin ortaya çıkarılmasına yönelik bütünsel bir modelin, bireysel değişkenlerin hem birbirleriyle hem de gruplar arası ve kültürel bağlamla etkileşimini kapsaması gerekmektedir. Bu nedenle, kültürel ve gruplararası bağlamın bireysel etmenlerle ve bireysel etmenlerin birbirleriyle etkileşiminin araştırıldığı çalışmaların olmaması, bireysel benlikle kolektif benlik arasındaki ilişkilerin anlaşılmasını güçleştirmektedir.

Değinilmesi gereken bir diğer nokta da, bu çalışmada kolektif benliğin bireysel etmenlerle gruplar arası/kültürel bağlam arasındaki etkileşimin sadece sonucu gibi ele alınmış olmasıdır. Oysa, grupla özdeşleşmenin kendisi başlı başına bir neden veya moderatör olabilmektedir (Doojse ve ark., 2002). Bu derleme çalışması, kolektif benliğin yol açtığı sonuçları da kapsayabilseydi, kolektif benliğin anlaşılmasında daha iyi bir konuma gelmiş olacaktı. Çünkü, sadece bizliği etkileyen etmenler değil, bizlik tanımının yol açtığı sonuçlar da hem birey hem de topluluklar bakımından oldukça önemlidir. Ayrımcılık ve önyargı gibi bireyin iyi oluşunu doğrudan ilgilendiren etmenlerle, uluslararası ve etnik/dinsel çatışmalar ile terörizm gibi grupların bütünü ilgilendiren süreç ve sorunların anlaşılması ve çözülmesi için sosyal psikologlarca 'bizlik' çalışmalarına ağırlık verilmesi gerekmektedir. Bu bakımdan daha sonraki araştırmalarda sınanmak üzere, Şekil 1'de görülen bu daha tamamlayıcı model önerilmektedir.

Şekil 1. Kolektif Benlik Temsili'nin Olası Neden ve Sonuçları

Kaynaklar

- Abrams, D. (1992). Process of social identification. In G.M. Breakwell (Ed.), *Social psychology of identity and self concept* (pp. 57-99). London: Surrey University Press.
- Abrams, D. & Hogg, M. (2004). Collective identity: Group membership and self conception. In M.B. Brewer & M. Hewstone (Eds.), *Self and social identity* (pp. 147-181). Oxford: Blackwell.
- Arslan, S. (2006). Farklı soyutlama düzeylerinde benlik temsilleri -I- : Bireysel benlik ve kolektif benlik ya da 'Ben'lik ve 'Biz'lik. *Türk Psikoloji Yazıları*, 9 (18), 81-99.
- Brewer, M.B. (1991). The social self: On being the same and different at the same time. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17, 475-482.
- Brewer, M., & Roccas, S. (2001). Individual values, social identity and optimal distinctiveness. In C. Sedikides & M. Brewer (Eds.), *Individual self, relational self, collective self* (pp. 219-237). Philadelphia: Psychology Press.
- Brown, J.D. (1998). *The self*. California: McGraw-Hill.
- Deaux, K. (1996). Social identification. In E.T. Higgins & A.W. Kruglanski (Eds.), *Social psychology: Handbook of basic principles* (pp. 777-798). New York: Guilford Press.
- Deaux, K., & Martin, D. (2003). Interpersonal networks and social categories: Specifying levels of context in identity processes. *Social Psychology Quarterly*, 66, 101-117.
- Doojse, B., Spears, R., & Ellemers, N. (2002). Social identity as both cause and effect: The development of group identification in response to anticipated and actual changes in the intergroup status hierarchy. *British Journal of Social Psychology*, 41, 57-76.
- Ellemers, N., Kortekaas, P., & Ouwerkerk, J.W. (1999). Self categorization, commitment to the group, and group self esteem as related but distinct aspect of social identity. *European Journal of Social Psychology*, 29, 371-389.

- Ethier K. A., & Deaux, K. (1994) Negotiating social identity in a changing context. Maintaining identification and responding to threat. *Personality and Social Psychology, 67*, 243-251.
- Ethier K.A.. & Deaux, K. (1990). Hispanics in ivy: Assessing identity and perceived threat. *Sex Roles, 22*, 422-440.
- Feather, N. T. (1994). Values, national identification and favoritism towards ingroup. *British Journal of Social Psychology, 33*, 467-476.
- Heaven, P.C.L. (1999). Group identities and human values. *Journal of Social Psychology, 139*, 590-595.
- Hitlin, S. (2003). Values as the core of personal identity: Drawing links between the two theories of self. *Social Psychology Quarterly, 66*, 118-137.
- Hogg, M.A., & Abrams, D. (1993). Uncertainty reduction. In M.A Hogg & D. Abrams (Eds.), *Group motivation: Social psychological perspectives* (pp. 173-190). England:Harvester Wheatsheaf.
- Hogg, M.A., & Mullin, B.A. (1999). Joining groups to reduce uncertainty: Subjective uncertainty reduction and group identification. In D. Abrams & M.A. Hogg (Eds.), *Social identity and social cognition* (pp. 249-279). Oxford: Blackwell.
- Hornsey, M.J., & Jetten, J. (2003). Not being what you claim to be: Imposters as sources of group threat. *European Journal of Social Psychology, 33*, 639-657.
- Hornsey, M.J., Majkut, L., Terry, D.J., & McKimie, B.K. (2003). On being loud and proud: Nonconformity and counter conformity to group norms. *British Journal of Social Psychology, 42*, 319-335.
- Jetten, J., Branscombe, N.R., & Spears, R. (2002). On being peripheral: The effects of identity insecurity on personal and collective self esteem. *European Journal of Social Psychology, 32*, 105-123.
- Jetten, J., Hogg, M.A., & Mullin B.A., (2000). Ingroup variability and motivation to reduce subjective uncertainty. *Group Dynamics, 4*, 184-198
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). The autonomous-relational self: A new synthesis. *European Psychologist, 1*, 180-186.
- Kampmeier, C., & Simon, B. (2001). Individuality and group formation: The role of independence and differentiation. *Journal of Personality and Social Psychology, 81*, 448-462.
- Markus, H., & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion and motivation. *Psychological Review, 98*, 224-253.
- Mussweiler, T., Gabriel, S., & Bodenhausen, G.V. (2000). Shifting social identities as a strategy for deflecting threatening social comparisons. *Journal of Personality and Social Psychology, 79*, 398-409.
- Oakes, P.J., Haslam, S.A ,& Turner J.C. (1994). *Stereotyping and social reality*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Phalet, K., & Claeys, W. (1993). Beyond individualism and collectivism: A comparative study of Turkish and Belgian Youth. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 24*, 319-343.
- Phalet, K., & Schönplflug, U. (2001). Intergenerational transmission of collectivism and achievement values in two acculturation context. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 32*, 186-201.
- Paxton, P., & Moody, J. (2003). Structure and sentiment: Explaining emotional attachment to group. *Social Psychology Quarterly, 66*, 34-47.
- Pickett, C.L., & Brewer, M., B. (2001). Assimilation and differentiation needs as motivational determinants of perceived ingroup and outgroup homogeneity. *Journal of Experimental Social Psychology, 37*, 341-348.
- Postmes, T., & Branscombe, N. R. (2002). Influence of long term racial environmental composition of subjective well-being in African Americans. *Journal of Personality & Social Psychology, 83* (3), 735-352.
- Roccas, S., & Schwartz S.H. (1993). The effects of intergroup similarity to intergroup relations. *European Journal of Social Psychology, 23*, 581-595.
- Rokeach, M., & Ball-Rokeach, S.J. (1989). Stability and change in American value priorities. *American Psychologist, 44*, 775-784.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. In M. P. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (pp. 5-65). New York: Academic Press.
- Schwartz, S.H., & Bilsky, W. (1990). Toward a theory of universal content and structure of values: Extensions and cross-cultural replications. *Journal of Personality and Social Psychology, 58*, 878-891.

- Schwartz, S.H., & Boehnke, K. (2004). Evaluating the structure of human values with confirmatory factor analysis. *Journal of Research in Personality, 38*, 230-255.
- Simon, B. (1997). Self and group in modern society: Ten thesis on the individual self and the collective self. In R. Spears, P. J. Oakes, N. Ellemers & S.A. Haslam (Eds.), *The social psychology of stereotyping and group life* (pp. 318-335). Oxford: Basil Blackwell.
- Simon, B., & Kampmeier, C., (2001). Revisiting the individual self. In C. Sedikides & M. Brewer (Eds.), *Individual self, relational self, collective self* (pp.356-384) Philadelphia: Psychology Press.
- Stürmer, S., Simon, B., Loewy, M., & Jörger, H., (2003). The dual pathway model of social movement participation: The case of the Fat Acceptance Movement. *Social Psychology Quarterly, 66*, 71-82.
- Tajfel, H. (1978). *Differentiation between social groups: Studies in the social psychology of intergroup relations*. London: Academic Press.
- Triandis, H.C. (1989). The self and social behavior in differing context. *Psychological Review, 96*, 506-520.
- Turner, J.C., & Haslam, S.A. (2001). Social identity, organizations and leadership. In M.E.Turner (Ed.), *Groups at work: Theory and research* (pp. 25-65). Mahwah, N. J., US: Erlbaum.
- Turner, J.C., Hogg, M.A., Oakes, P.J., Reicher, S.D., & Wetherell, M.S. (1987). *Rediscovering the social group*. Oxford: Basil Blackwell.
- Worchell, S., & Cautant, D. (2004). It takes two to tango: Relating group identity to individual identity within the framework of group development. In M.B. Brewer & M. Hewstone (Eds.), *Self and social identity* (pp. 182-202). Oxford: Blackwell.
- Worchell, S., Iuzzini, J., Cautant, D., & Ivaldi, M. (2000). A multidimensional model of identity : relating individual and group identities to intergroup behavior. In D. Capozza & R. Brown (Eds.), *Identity processes* (pp. 15-32). London: Sage.
- Yuki, M. (2003). Intergroup comparison versus intragroup relationships: A cross-cultural examination of social identity theory in North American and East Asian cultural context. *Social Psychology Quarterly, 66*, 166-183.